

Márk és Pál.

A Theologiai Szaklap I. évfolyamának 20—21. lapjain Acta 15,³⁸ cím alatt rövidesen rámutattam arra a kérdésre, miért vált el Barnabás és Pál a második ténitői út előtt, s különösen miért neheztelt meg Pál Márkra annyira, hogy nemcsak nem engedte őt el a második ténitői útra, hanem még Barnabással is hajlandóbb volt szakítani, mint Márkkal együtt utazni. Ennek az eredményeiben jelentős esetnek megnyugtató megvilágítását az írásmagyarazóknál hiába keresvén, magam igyekeztem a kérdés megoldását megtalálni.

Azóta négy esztendő telt el, s most hallom csak a megoldás visszhangját. A Sárospataki Ref. Lapok január 20-án megjelent mai számában Harsányi István kollegám foglalkozik e cikkemmel. Sárospataki kollegáim közül ezúttal már a második tisztel meg azzal, hogy szóvá teszi egy-egy tanulmányom eredményét. Minthogy nekünk, theol. tanároknak, hivatásos kötelességünk a Szentírás kérdéses helyeinek megvilágítására, a jézusi keresztyénség megállapítását elősegítő fontos kijelentéseknek megértésére minden tehetségünk szerint igyekezni; s minthogy Theologiai Szaklapunk egyenesen azzal a célzattal alapítottatott, hogy benne önálló tanulmányokra teret és indítást nyujtsunk: kétszeres az én örömem, hogy ez a hozzászólás megtörtént.

Felelek rá azonnal. Nem a Sárospataki Ref. Lapokban, mert nekem itt a terem, bár szívesen fogadnám e cikk átvételét, de felelek azért, mert azt Harsányi kollegám maga is várja, ezzel fejezvéen be cikkét: „De azért csak keressük továbbra is az igazságot“.

Hát keressük, ez a mi tanári és emberi legszebb hivatásunk.

Harsányi nincs megelégedve azzal az eredménnyel, melyet tanulmányom felmutat. Szerintem azonban így áll a dolog.

Bizonyos, hogy Pál és Barnabás az első ténitőútra Márkot is magával vitte. Az is bizonyos, hogy Pál és Barnabás nem valami közönyös vagy általános egyházi, avagy elvi, hanem személyi dolog miatt vált szét a második ténitőút előtt. A személyi okot pedig Márkban találjuk meg. Acta 15,³⁷⁻³⁹ világosan és határozottan azt mondja, hogy Barnabás ezúttal is el akarta vinni Márkot. Pál nem engedte. Meg is okolja a közlemény, hogy miért nem. Mert Pál, aki teljes lélekkel nekifeküdt a ténités munkájának, azt a Márkot, aki

elszakadt tőlük Pamfiliában, s aki nem ment bele velük együtt a munkába, nem tartotta méltónak a komoly téritői útra. S mert Pál megkötötte magát, ezért lett köztük oly élessé az ellentét, hogy szétváltak. És hogy mennyire Márk volt ennek a szétválásnak az oka, a szöveg összefüggésén kívül mutatja az is, hogy Barnabás Márkkal indult el, Pál meg külön kelt útra Silasszal. Ez oly kétségtelen tény, amelyen változtatnunk nem lehet Magyarázatát keresni azonban nemcsak szabad, hanem kötelesség is.

Lehetetlen elvitatni, hogy Pál azért nem akarta magával vinni Márkot, mert nem ment vele a munkába, hanem hazament. Ebből jogosan következtethetjük, hogy a ciprusi munkában sem vett részt. Ép ez adta nekem azt a nagyon természetesnek látszó gondolatot, hogy Márk csak rokonlátogatással töltötte az idejét Cipruson. Mert az idézett helyek szerint neki és nagybátyjának, Barnabásnak, ott élt a rokonsága.

Hazafelé ismét Pálékkal indult Márk is, de alighogy partot értek, elszakadt tőlük és hazament anyjához Jerusálembe. Pál azért nem akarta hát őt a második útra is magával vinni, mert nem tartotta alkalmasnak a tértés komoly munkájára.

Megengedem, hogy e megoldás ellen is lehet érvelni, mert nem a szöveg tételes adatain, hanem csak a józan gondolkodáson épült fel. Ha ismernék hasonló állítást, sietnék rá hivatkozni, hogy már ez meg az a külföldi tudós is így vélekedett és akkor a mai szokás szerint fedezve volnék. Így azonban csak az elfogulatlan ítélkezésre hivatkozom, nem természetes-e ez a megoldás?

Harsányi hajlandóbb a veszedelmektől való félelmet fogadni el Márk visszavonulása okául. De ez már csak azért is lehetetlen, mert Márk a másodszeri útra is szívesen vállalkozik, tehát a törődés, a veszedelem nem tartja vissza az utazástól — ha Ciprus ismételt meglátogatásáról van szó. Pedig hogy arról van szó, mutatja 15, 39, mely szerint Barnabás Márkkal együtt csakugyan Ciprusra megy, ahol Márk rokonai laktak. Ismét csak oda jutunk, hogy a rokonlátásra való vágyat kell Márkban a fő mozgató erőnek vennünk. E tekintetben hát nem érzem magamat a magyarázatomról való lemondásra kényszerítve. Minthogy pedig ez a dolog veleje, voltaképp be is fejezhetném a vitát. De pár rövid megjegyzést még el nem mulaszthatok.

Pálnak Márkra való neheztelése okáról a források csakugyan nem világosítanak fel. Hogy azonban Pál és Barnabás meghasonlásának oka Márk visszautasítása volt, azt forrásunk határozottan kimondja. Ha aztán valaki e forrást magát helytelen és „hiteltelen adaton nyugvónak“ állítja, azt senki-

nek megtiltani nem lehet. De hogy van-e ehhez joga, az más kérdés. Szerintem ez esetben nincsen.

A három tévedés közül az elsőre nézve elismerem: tévedtem. A Szentírás szövege nyilvánvaló: Páfos helyett Pamfiliát kell olvasni. A leírásnál az emlékezetem és figyelmem elszunyókált, aminek, igaz, tudományos munkánál megtörténnie nem volna szabad, de megesett, bocsánat érte. A Szentírás szövege azonban maga igazol, hogy, nem holmi híg hypothezist akartam teremteni, hanem a két város nevét tévedésből cseréltem fel.

A második tévedés tárgya, t. i. Pál jeruzsálemi látogatásainak sorrendje és ideje, tudjuk, ma is igen-igen vitás és bizonytalan. Az Acta egészben véve biztos, történeti adatokat közöl. Itt-ott tévedhet, de hogy a páli látogatások dolgában csakugyan, olyan nagyon vaskos-e a tévedése, mint az a galatai levél alapján állítható, igen kérdéses. E tekintetben a pőrös akták nincsenek lezárva s így végső ítéletet oly nagyon apodiktikus formában hoznunk nem lehet. Ebben az egyéni felfogásnak ugyancsak tág tere van.

A harmadik tévedésnek azt tartja Harsányi, hogy I. Kor. 9₆-ra mint történeti adatra hivatkoztam. Szerinte erre így nem lehet hivatkozni, mert itt „toll, — nyelv, — vagy másolási hiba miatt“ Apollos neve helyett került a szövegbe Barnabásé. Hát e tekintetben már én csak azt tartom, hogy ha a Szentírásnak akár egyes szavaira, akár egyes kijelentéseire, fejezeteire vagy könyveire a bauri iskola és a modern „Theilungshypothese“ hiveinek szokása szerint egyszerűen rámondhatjuk, hogy ez vagy amaz toldás, hiteltelen, törlendő vagy cserélendő: akkor a Szentírás pusztá játékszerré válik a szellemeskedők vagy hypothesisgyártók kezében. Mindaddig, míg a korinthusi levél idézett helyén a codexek maguk nem igazolják Barnabásé helyett Apollos nevét, s szövegkritikailag ki nem mutatják Barnabás nevének tarthatatlanságát: nekünk a szöveget javítgatni, s a javításokra hypothesiseket állítani nem szabad. Ily módon a pápás egyház minden igazát kényelmesen ránk disputálhatja a — saját módszerünkkel.

Gal. 2₁₃. chronologiai értékesítése dolgában szívesen egyetértek Harsányival. Hogy Barnabás Antiochiában Péterrel tartott, az tény, de hogy vele Pál vitatkozott volna, arról egy szó sincs a levélben. Hogy pedig nem e viszálykodás miatt váltak el a 2-ik térítőút előtt, az nyilvánvaló nemcsak abból, hogy együtt akartak menni, hanem hogy míg Márkót Pál vissza nem utasította, egy szó sem esett köztük a szétválásról. Logikusan tehát én nem tudok más eredményre jutni, mint hogy Pál és Barnabás szétválásának oka egyedül csak Márk volt.

Raffay Sándor.